

de la llar en cases muntanyenques de tots els Pirineus i no ho he sentit mai. *AlcM* es refia sempre massa de mestres i capellans de poble, tan sovint forasters i de llenguatge afrancesat o acastellanat. D'altra banda adultera els fets ficant-hi el nom llegendari de l'espasa del Cid, que no és català per més que per aquest caràcter llegendari vagi rebre aquest nom una de Jaume I; i ficant-hi el mot italià que AFebrer conserva en la seva «preparació» de la Comèdia dantesca, font espúria que no és seriós citar com a text català. En una paraula *tisó* mai no ha estat mot de la nostra llengua.

Tiocol, tiofè, V. tio- Tionada, tionar, V. tió Tiònic, V. tio-

TIORBA, pres de l'it. *tiորba* id. □ 1.ª doc.: S. xvii, romanç (*DAG.*). Lacav. Per a l'etimologia del mot italià [1585], veg. l'article del *DCEC/DECH* i del dicc. d'Ang. Prati. DERIV. Com que la *tiորba* és un llait de forma panxuda, se n'ha derivat un adjectiu popular +*tiորbo*, que ens comunica el Dr. Alsina i Bofill, dit d'una criatura enormement grassa: «és un *tiորbo*» 1985.

Tiosulhat, tiosulfúric, V. tio- Tiota, V. tia Tip, tipar, V. tibar Tipau: no en puc confirmar l'existència: probablement mera confusió ocasional dels sinònims *tiboll* (*TABOLL*), *pau* i *babau Típic, tipisme, V. tipus*

TIPLE, veu de soprano, és el mateix mot que *TIBLE*, instrument musical de so agut: origen incert, probablement de l'antiga forma *triple*, de sentit igual, nom que es va donar a aquesta qualitat de veu, a causa de la classificació tripartita que es feia de les veus humanes, en contralts, tenors i tiples, de les quals aquesta era la més alta. □ 1.ª doc.: *tibre*, mj. S. xiii; *tiple*, 1531.

Tiple com a to musical és comú al català (pronunciat *típlə* i no pas *típlə* en català central he sentit jo quasi sempre i *típlə* escrivien *DTO.* 1647 i Belv.) amb el cast. *tiple* [2.ª quart S. xv] i el port. *tiple* [1519]. La història del mot en les tres llengües i la qüestió etimològica, va ser estudiada a fons i extensament en l'article del *DCEC* (i amb breus ampliacions en el *DECH* v, 502b-504b). No hi ha hagut crítiques, i com que tampoc no han sortit novetats importants, valdrà més remetre a aquell estudi, repetint-ne només les dades catalanes més importants i afegint-hi algunes noves informacions.

Tibre apareix com a nom d'un instrument músic en els *Proverbis* de Guillem de Cervera, mj. S. xiiii: «Viula, saltiris, *tibres* / fan dous e suau so / — llengua suaus, se<n>s llibres, / mostra ns suau raysó» (225/280a). Pot ser, doncs, el nom d'un instrument, com ho són la viola i el salteri, potser no gaire diferent del *tible* de les cobles de sardana, dansa nacional del país de G. de Cervera.

Dada que no m'era coneguda en redactar aquell ar-

ticle, que podria influir en el que hi dic en els apartats §§ 5 i 6 (*DECH* 7 i 8); en tot cas aquesta forma *tibre*, si no reforça gaire l'etim. *triple*, augmenta l'antiguitat en cat., encara menys reforça la connexió amb l'oc. *tibla* 'gaveta de paleta', i menys encara amb el prov. mod. *tiblà*, 'TIBAR'; que com ha quedat ara demostrat en aquest article, és una alteració de *tibar*, secundària i estranya a la resta de la llengua d'oc i a la nostra llengua; amb aquestes idees seria encara més dubtosa que amb *triple* tota explicació del canvi de l en r.

Canvi que pot ser degut simplement a contaminació del nom d'un altre instrument, com *PIFRE* o com el *salteri*, que Guillem aplega amb el *tibre* (*PSALTERIUM*; també es troba *sautiri* junt amb *sauteri* en oc. antic). Essent *triple/trible* un mot mig-savi (*TRĪPLUS*) també n'era més fàcil una alteració consonàntica en transmetre's el mot a músics i cantors populars (passant per *tribre*, i dissimilació). Cf. cast. *temblar* < 20 *trembrar* *TREMULARE*.

Continuen essent arguments de gran pes a favor de l'etimologia preferida, l'angl. *treble*, en el sentit d'«agut», ja documentat en el S. xv; i el ganesà *triplo* 'guitarro' (*Amades, Excursions* III, 191).

25 Com a nom d'un to de veu, la dada catalana més antiga, es troba en el poema que el val. Onofre Almudéver va posar com a introd. a l'ed. de 1531 del *Spill* de JRoig: «--- / no vol aquest libre mudar son llenguatge / --- / legiu, doncs, los mestres, doctrina tan sana / --- / veuran una dama de tanta bellea / --- / segueixque lo *tiple* d'aquest gran artista, / los punts y la verba, los tons y compassos, / y axí les veus agres, de vida molt trista / perdran ---» (ed. Chabàs, p. 372, 4f); doncs sentit generalitzat metafòricament fins a 30 usar-lo com 'manera de cantar poèticament, estil poètic elevat'.

Després en Onofre Pou: «*tiple*: cantor; tenor ---; contralt ---» (*TbPu.*, 169); «*típlə*: vox acuta; adoba-se-li la veu per a *típlə*», *DTO.* 1647; en el *Miserere* de Pons (a. 1592): «axí com quatre veus fan una música molt concertada, és a saber lo contraalt, lo *tiple*, lo tenor y lo contrabaix» (*DAG.*). «Amb veu de *tiple* forta com un clarí»; «les minyones, per mostrar l'alegria del arribo de son senyor, estilaban cantar ab pandero quadrat y pintat, ab molts cascabells, cansons de benvinguda --- però ya se'ls podia pagar perquè no cantassen, per lo que aixordavan a hom tanta turba de *tiples* plegats ---», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 172; *Excursions*, 125).

50 Sobre el § 4 (*DECH*, § 5), cal remetre a l'article *tenor* (ací *TENIR*), on queda clar que el *tible* instrument és distint de la *tenora*, encara que no molt diferent, i remetre a la *Vida d'En Pep de la Tenora* de Coromines (*O. C.*, 1193ss.). Quant a la forma del mot com a nom de l'instrument s'ha usat també *tiple* (així en part en l'autògraf de Coromines), i alhora *tible*: «Francisc Llandrich de Vilanant --- li dava lliçons de *tible* a casa seva --- el vell *tiblaire* —aquest nom es dava ell en la conversa— En Francisc ---» (*Vida d. P. Tenora*, p. 52).